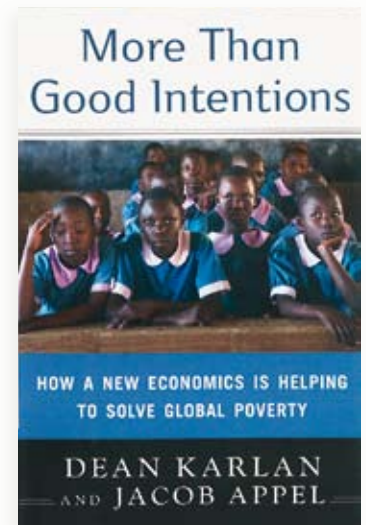

Kirjat

Jukka Pirttilä
Professori
Tampereen yliopisto
Tutkimuskoordinaattori
Palkansaajien tutkimuslaitos
jukka.pirttila@labour.fi

Abhijit Banerjee ja Esther Duflo:

Poor Economics

A Radical Rethinking of the Way to Fight Global Poverty

New York: Public Affairs. 303 s.

Dean Karlan ja Jacob Appel:

More Than Good Intentions

How a New Economics is Helping to Solve Global Poverty

New York: Dutton. 308 s.

Näissä kahdessa kirjassa keskitytään kehitysavun ruohonjuuritason ongelmiin. Molemmat pohjautuvat sellaiseen uuteen kehitystalouden tutkimukseen, jossa keskeiseksi on tullut metodi: kontrolloidut satunnaiskokeet. Nämä koe-asetelmat, jotka ovat tuttuja luonnontieteistä ja lääketieteestä, tarjoavat periaatteessa vedenpitävän asetelman syy-seuraussuhteen tutkimiseen: kun sadasta identtisestä kylästä puolet valitaan arvalla kehitysapuhankkeen kohteeksi ja mitataan huolella elinolojen kehitys hankkeen aikana, mahdolliset kylien väliset kehuserot johtuvat silloin yksinomaan avusta. Tällaisia kokeita on nyt noin kymmenen vuoden ajan järjestetty kehitysavun erilaisista teemoista.

Tämän tieteenalan kärkinimet ovat nyt koonneet havaintojaan kahteen myös

suurelle yleisölle tarkoitettuun kirjaan. Näistä ehkä alan tunnetuimpien tutkijoiden, Banerjeen ja Duflon kirja on hiukan vaativampaa ja perusteellisempaa luettavaa kuin Karlanin yhdessä kehitystyötä kentällä tekevän Appelin kanssa tekemä, varsin lennokkaasti kirjoitettu teos.

Molemmat kirjat alkavat samalla lailla: ne tyrmäävät ääripään näkemykset ("avusta on vain haittaa") ja joidenkin kehitysaktivistien optimismin ("tarvitaan vain lisää apua") ja vetoavat siihen, että tarvitsemme lisää tietoa, millainen apu toimii milloinkin, ja sen jälkeen lisäpanostuksia toimiviin apumuotoihin. Tieto toimivasta avusta saadaan vain luotettavan arviointitutkimuksen avulla. Tämän jälkeen molemmissa kirjoissa käydään läpi kehitystyön osa-alueita terveydenhuollosta mikrorahoitukseen.

Molempien kirjojen tekijöiden tutkimus perustuu teoriapohjaltaan suurelta osin psykologiseen taloustieteeseen. Käyttäytymispsykologiselle tietämykselle on tarvetta köyhienkin maiden tutkimuksessa, sillä niissä ihmiset ovat usein vähän koulutettuja ja kärsivät köyhyyden mukanaan tuomasta stressistä, eikä heidän puolestaan ole tehty valmiita valintoja (hanasta ei tule puhdasta juomavettä, vaan kaivosvesi pitää itse muistaa puhdistaa; kukaan ei automaattisesti säästä heidän eläkettään varten jne.). Tämä tervetullut tutkimussuunta on jo tuottanut paljon hyödyllisiä tuloksia, joita molemmissa kirjoissa esitellään. Alla on joitakin esimerkkejä.

Mikroluotot ovat olleet suuri innostuksen aihe kehitysavussa – niin suuri, että ne on palkittu Nobelin rauhanpalkinnol-

lakin. Huolellinen arviointi on kuitenkin osoittanut, että mikroluotot ovat autta- neet sellaisia yrittäjiä, joilla on järjevä bisnesidea, mutta laajamittaisen köyhyyden poistaminen niiden avulla on ongel- mallista: suuri osa meistä ei ole kyvyil- tään eikä luonteiltaan sopivia yrittäjiä, ja kehitysmaissa monet ovat yrittäjiä sik- si, että työpaikkoja ei ole. Mikroluotto- jen rajoitteena on myös pyrkimys siihen, että niiden takaisinmaksuprosentti oli- si mahdollisimman korkea. Kuitenkin ai- toon yrittämiseen kuuluu epäonnistu- misen riski, ja tällaista riskirahaakin tulisi olla tarjolla kehitysmaissa.

Banerjee ja Duflo käsittelevät pal- jon köyhyysloukun ideaa: pienet paran- nukset köyhän elämässä eivät riitä nos- tamaan häntä köyhyydestä pois, vaan tarvitaan radikaalimpaa muutosta. Jos köyhyysloukut ovat yleisiä, tarve ulkoisel- le kehitysavulle on suurempi. Yksi mah- dollinen köyhyysloukku syntyisi huo- nosta ravitsemuksesta. Jos ei ole rahaa ruokaan, ei pysty työskentelemään, eikä saa työtä, mistä syystä ei ole rahaa ruo- kaan, ja noidankehä on valmis. Kuiten- kin kun äärimmäisessä köyhyydessä elä- vien rahankäyttöä on seurattu tarkasti, osoittautuu, että jos he saavat lisärahaa, vain pieni osa siitä kuluu parempaan ra- vintoon. Tämä ei tarkoita, etteikö ravitse- mus olisi ongelma, mutta se voi tarkoit- ta sitä, että ravitsemusköyhyysloukut eivät ole kovin yleisiä. Kaloreiden mää- rää suurempi ongelma on vitamiinien ja hivenaineiden riittävä saanti; siinä yksi hyvä apukohde.

Huono terveys voisi muodostaa toi- sen samanlaisen köyhyysloukun, ja ter- veydentilan edistämiseen onkin ke- hitysavussa panostettu. Halu käyttää ilmaiseksi tai lähes ilmaiseksi saata- via rokotteita tai muita halpoja terve- yttä edistäviä keinoja (kuten juomave- den puhdistusta) jää joskus vähäiseksi, vaikka niillä voisi olla suuri merkitys esi- merkiksi lasten terveydelle ja ansain-

tamahdollisuuksille myös aikuisena. Yksi mahdollinen syy on, että lasten vanhemmat eivät usko lastensa hyö- tyvän paremmasta terveydestä, koska tulevaisuus näyttää joka tapauksessa synkältä, ja terveydestä huolehtiminen vaatii tahdonvoimaa, joka on vaikeaa yl- läpitää köyhissä oloissa. Tästä muodos- tuu rooli korjaavalle toiminnalle: yrittää saada lasten terveys joka tapauksessa kuntoon, riippumatta vanhempien tah- donvoimasta.

Samat pessimistiset odotukset voivat heikentää vanhempien sitoutumista las- tensa, erityisesti tyttöjen koulutukseen. Jokaisella lapsella tulisi kuitenkin olla oi- keus oppia tarvittavat perustaidot.

Karlan ja Appel lopettavat kirjansa seit- semään toimivaksi todettuun keinoon parantaa köyhien asemaa. Ne ovat tuki

1. mikrosäästämislle
2. säästämisestä muistuttaville toimil- le
3. kupongeille, joiden avulla maanvil- jelijät voivat sitoutua ostamaan lannoit- teita seuraavaa vuotta varten heti sa- tokauden jälkeen, jolloin heillä on vielä rahaa
4. suolistomatojen hoitoon
5. tukiopetukseen
6. automaattisiin vedenpuhdistajiin, esimerkiksi kyläkaivoihin
7. sitoutumismahdollisuuksien lisää- miseen (tahdon heikkoutta vastaan)

Karlanin ja Appelin mukaan nämä ei- vät ole suinkaan ainoita keinoja, ja he ovatkin yhdessä kollegoidensa kanssa alkaneet ylläpitää nettisivustoa¹, jonne kootaan tietoa toimivista ratkaisuista.

Banerjeen ja Duflon johtopäätökset liikkuvat jonkin verran yleisemmällä tasolla. Heidän mukaansa talouskasvu al- kaa helpommin maassa, jossa työvoima on koulutettua ja tervettä, jolloin pa- nostus näihin alueisiin on oleellista. Sa- moin on selvää, että ihmisten toivoa ja

¹ Ks. www.poverty-action.org/provenimpact.

elämänhalua tulee pitää yllä ennen kuin kasvu alkaa, esimerkiksi rakentamalla sosiaalisia turvaverkkoja. He korostavat viittä havaintoa:

1. Ihmisiltä köyhissä maissa puuttuu informaatiota esimerkiksi koulutuksen ja rokotteiden hyödyistä.

2. Köyhille on tehtävä helpommak- si tehdä heidän oman pitkän aikavälin etunsa mukaisia ratkaisuja, esimerkiksi helpottamalla säästämistä.

3. Markkinatalous ei toimi täydellisesti köyhissä maissa, jolloin valtiotalolle jää suuri korjaava rooli.

4. Vaikka köyhässä maassa olisikin huono hallinto tai korruptiota, on ole- massa esimerkkejä, kuinka pienten as- kelten politiikalla saadaan parannuksia talouspoliittisissa oloissa.

5. Joskus tarvitaan myös odotusten ja asenteiden muuttamista. Esimerkiksi naisjohtajien määrän kasvu on näkynyt siinä, että kehitysmaiden miehetkin us- kovat naisten kykenevän johtajiksi.

Jotkut satunnaiskoeasetelmien to- teuttajat pyrkivät sulkemaan muunlai- sen todistusaineiston käytön kokonaan pois, mitä monet tunnetuimmista kehi- tystaloustieteilijöistä ovat kritisoineet. Satunnaiskokeilla ei voi saada tietoa makrotalouspoliittisista valinnoista, ja liian moni arviointitutkimus on keskitty- nyt tutkimaan, toimivatko tietyt politiik- kat, eikä siihen, miksi ne toimivat tai ei- vät toimi. Samoin evaluointitutkimus on keskittynyt yksittäisiin kehitysprojektei- hin, kun entistä suurempi osa avusta on kokonaisia sektoreita koskevaa tai suo- raan budjettitukea. Siksi on selvää, että satunnaistetut kokeet ovat yksi muttei- vät ainoa tutkimuskeino. Tätä varten- otettavaa kritiikkiä olisi voitu kirjoissa käsitellä.

Kokonaisuutenaan kuitenkin näistä kahdesta mainiosta kirjasta paistaa lä- pi halu käyttää modernin taloustieteen parhaita saavutuksia yhteisen hyvän edistämiseen. ■